

ĐỘNG CƠ HỌC TẬP CỦA HỌC VIÊN Ở CÁC NHÀ TRƯỜNG QUÂN SỰ

Đặng Quốc Thành

Học viện Kỹ thuật Quân sự.

Hoạt động của con người luôn được hướng dẫn bởi những động cơ nhất định. Đó là những động lực bên trong trực tiếp thúc đẩy tính tích cực hoạt động của con người. C. Mác đã khẳng định: *con người ta sẽ không làm bất cứ điều gì, nếu nó không liên quan đến nhu cầu, động cơ của họ*. Vì vậy, nghiên cứu hệ động cơ trong hoạt động học tập của học viên ở các nhà trường quân sự có một ý nghĩa quan trọng, nhằm nâng cao tính tích cực học tập của học viên, qua đó góp phần thực hiện thắng lợi mục tiêu, yêu cầu đào tạo của mỗi trường.

Theo kết quả nghiên cứu của chúng tôi, hoạt động học tập của học viên ở các nhà trường quân sự được thúc đẩy bởi những động cơ chủ yếu sau đây:

Động cơ chính trị - xã hội. Xuất phát từ ý nghĩa chính trị - xã hội cao cả của hoạt động quân sự, do đó động cơ chính trị - xã hội luôn được xác định là động lực quan trọng hàng đầu thúc đẩy các học viên tích cực, tự giác trong học tập, dựa trên cơ sở nhu cầu hoàn thiện nhân cách của người quân nhân cách mạng nhằm đáp ứng những yêu cầu, đòi hỏi của sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc.

Động cơ nhận thức khoa học. Đây là một trong những động lực mạnh kích thích học viên học tập trên cơ sở nhu cầu mở rộng, hoàn thiện tri thức, mong muốn nắm vững tiến tới làm chủ tri thức khoa học mà mình được học tập. Nhờ có sự thúc đẩy của động cơ nhận thức khoa học mà học viên ham học, say sưa với việc học, cần cù, nhẫn nại trong học tập, nghiên cứu các môn học.

Động cơ nghề nghiệp. Đây là động lực quan trọng trong hoạt động học tập của học viên, thể hiện khát vọng vươn lên đứng vững và làm chủ nghề nghiệp mà các học viên đang theo đuổi. Chính nhờ khát vọng này mà các học viên tích cực, say mê học tập, quyết tâm nắm vững tri thức các môn học đáp ứng yêu cầu, đòi hỏi của nghề nghiệp chuyên môn mà họ đang theo đuổi.

Động cơ tư lợi riêng. Đó là những thôi thúc mang ý nghĩa riêng của cá nhân. Trên thực tế, có nhiều động cơ tư lợi riêng nhưng không hề mâu thuẫn và gây tác hại tới tập thể. Thuộc các động cơ này gồm có: vì sự thăng tiến của bản thân, vì được khen thưởng, vì truyền thống gia đình... Đây không phải là những động lực chính, nhưng cũng có vai trò nhất định trong việc kích thích các học viên tích cực, cố gắng đạt kết quả cao trong học tập. Tuy nhiên, động cơ tư lợi riêng của các học viên nếu không được định hướng, giáo dục thường xuyên, kịp thời của các lực lượng giáo dục thì rất có thể sẽ trở thành những động cơ mang tính *vụ lợi*. Chẳng hạn như: học hoàn toàn vì điểm, vì bằng cấp... mà không quan tâm đến kết quả thực chất, từ đó dẫn đến những biểu hiện lệch lạc trong quá trình học tập.

Tuy nhiên, trong giai đoạn hiện nay, động cơ chính trị - xã hội không còn giữ vai trò chủ đạo, thay vào đó có thể là động cơ nghề nghiệp, động cơ nhận thức khoa học và cũng có thể là những động cơ mang tính tư lợi riêng.

Để đánh giá một cách khách quan về hệ động cơ học tập, đặc biệt là vai trò, vị trí của từng động cơ học tập của học viên ở các nhà trường quân đội hiện nay, chúng tôi đã tiến hành điều tra 720 học viên của ba đơn vị: Học viện Chính trị Quân sự (HVCTQS), Học viện Kỹ thuật Quân sự (HVKTQS) và Trường sỹ quan Lục quân I (TSQLQI). Trong đó, chọn ngẫu nhiên mỗi đơn vị 240 học viên, kết quả cụ thể ở bảng dưới đây:

Động cơ học tập của học viên	HVCTQS			HVKTQS			TSQLQI		
	Số lượng	Tỷ lệ %	Xếp loại	Số lượng	Tỷ lệ %	Xếp loại	Số lượng	Tỷ lệ %	Xếp loại
1. Để bảo vệ Tổ quốc, xây dựng đất nước	205	85.3	1	221	92.0	1	201	83.6	1
2. Để góp phần vào hội nhập quốc tế	76	31.6	9	123	51.2	6	73	30.4	9
3. Để làm theo lời Bác Hồ dạy	80	33.3	8	60	25.0	9	104	43.3	8
4. Để mở rộng hiểu biết về các lĩnh vực của đời sống xã hội	181	75.3	3	202	84.0	2	170	70.7	5
5. Để có bằng cấp để nâng cao vị thế xã hội	120	50.0	6	75	31.2	7	175	72.8	4
6. Để đáp ứng nghề nghiệp của người sỹ quan tương lai	157	65.3	4	182	75.7	3	193	80.3	2
7. Để tự khẳng định mình trong tập thể lớp học	126	52.4	5	178	74.0	4	136	56.6	6

8. Để hoàn thiện nhân cách của người sỹ quan trong tương lai	192	79.9	2	140	58.2	5	179	74.5	3
9. Để được biểu dương, khen thưởng	99	41.2	7	67	27.9	8	122	50.8	7
10. Để chuyển ra ngoài quân đội vì có thu nhập cao hơn	15	6.2	10	36	15.0	10	12	5.0	10

Qua số liệu cụ thể ở bảng trên đã cho chúng ta thấy bức tranh khái quát về hệ động cơ và vai trò, vị trí của mỗi động cơ trong hoạt động học tập của học viên ở một số học viện, nhà trường quân đội. Trong đó, động cơ chính trị - xã hội được các học viên ở 3 đơn vị đánh giá rất cao (xếp thứ 1), tiếp đó là động cơ nghề nghiệp (xếp thứ 2), động cơ nhận thức khoa học (xếp thứ 3) và sau cùng là các động cơ tư lợi riêng. Qua trò chuyện với một số cán bộ, giáo viên ở các đơn vị khảo sát, chúng tôi được biết: có được kết quả này là do, cùng với việc tổ chức cho học viên tiếp thu, lĩnh hội các tri thức khoa học và khoa học quân sự, các nhà trường đều rất coi trọng công tác giáo dục chính trị tư tưởng cho các học viên trong quá trình học tập và rèn luyện, với mục đích đào tạo cho quân đội các sỹ quan có đủ phẩm chất và năng lực hoàn thành trọng trách mà Đảng, Nhà nước và nhân dân giao phó.

Tuy nhiên, kết quả nghiên cứu trên đây được tiến hành với số lượng khách thể và phạm vi nghiên cứu còn khá hạn hẹp, hơn nữa động cơ là vấn đề hết sức nhạy cảm trong đời sống tâm lý của cá nhân. Vì vậy, chúng tôi chưa có kết luận chính thức về vị trí, thứ bậc của hệ động cơ trong hoạt động học tập của học viên ở các nhà trường quân đội. Mặc dù vậy, xung quanh vấn đề động cơ và giáo dục, định hướng động cơ cho học viên ở các nhà trường quân đội trong điều kiện kinh tế, chính trị xã hội hiện nay, chúng tôi xin đề xuất một số vấn đề cần lưu ý sau đây:

Một là, nên có sự nhìn nhận, đánh giá một cách đầy đủ và khách quan hơn về động cơ hoạt động học tập của học viên ở các nhà trường quân đội. Trước hết, cần nhận diện và chỉ ra được những động cơ nào tham gia vào hoạt động học tập của họ, đồng thời đánh giá đúng vai trò, vị trí của từng động cơ. Trên cơ sở đó có biện pháp giáo dục, định hướng động cơ cho học viên trong quá trình học tập theo mục tiêu, yêu cầu đào tạo của nhà trường đề ra.

Hai là, những động cơ trong hoạt động học tập của học viên, về cơ bản không mâu thuẫn với nhau mà đan xen, quan hệ chặt chẽ với nhau tạo thành hệ thống động lực thúc đẩy tích cực của học viên trong quá trình học tập. Do đó, chúng ta không nên tuyệt đối hoá hoặc xem nhẹ động cơ nào, điều quan trọng là xem những động cơ đó có đủ mạnh và theo chiều hướng tích cực hay không, để từ đó có sự tác động một cách kịp thời bằng những biện pháp thích

hợp, nhằm tạo ra nhiều động lực có cường độ mạnh thúc đẩy học viên tích cực trong quá trình học tập.

Ba là, phát hiện và ngăn chặn kịp thời những động cơ tư lợi riêng có phương hại đến tập thể như: học cốt để lấy điểm, học chỉ vì bằng cấp, học để chuyển ra ngoài quân đội nhằm mưu cầu lợi ích cá nhân... Nếu những động cơ này không được phát hiện và có biện pháp ngăn chặn kịp thời sẽ tạo ra những hành vi tiêu cực trong hoạt động học tập của học viên. Ví dụ như: gian lận trong thi cử, xin điểm, chạy điểm... Những biểu hiện đó không chỉ ảnh hưởng tiêu cực đến bản thân người học, mà còn ảnh hưởng tiêu cực đến những học viên khác trong tập thể lớp học và làm giảm chất lượng giáo dục - đào tạo của các học viện, nhà trường quân đội.

Bốn là, phát huy sức mạnh tổng hợp của các lực lượng giáo dục trong việc nắm bắt nhu cầu học tập của học viên, đồng thời tạo môi trường, điều kiện và cơ hội thuận lợi để hình thành, phát triển động cơ học tập đúng đắn, đủ mạnh cho học viên trong quá trình học tập. Hơn nữa, động cơ học tập của học viên được hình thành và phát triển chủ yếu thông qua hoạt động học tập, vì vậy đội ngũ giáo viên với vai trò là lực lượng nòng cốt cần nhận thức rõ vai trò, trách nhiệm của mình; trên cơ sở đó thường xuyên giáo dục, định hướng động cơ học tập cho học viên thông qua mỗi giờ giảng, bài giảng và môn học mà mình đảm nhiệm.